

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ปัจจุบันในยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นยุคแห่ง การแข่งขันทางสังคมค่อนข้างสูง ในปัจจุบันส่งผลต่อการปรับตัวให้ทันเทียมและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมในทุกมิติรอบด้าน ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ (Content Knowledge) ทักษะเฉพาะทาง (Specific Skills) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expertise) และสมรรถนะของการรู้เท่าทัน (Literacy) จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในการเรียนรู้ยุคสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นี้อย่างมีประสิทธิภาพ กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (The globalization) ที่ได้เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพ ของสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้นการกำหนด ยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ท้าทาย ศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรม เพื่อให้ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่ง ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (สุทัศน์ สักกะพันธ์. 2557 : 14)

นโยบายสำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษา คือ การจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการ จัดหลักสูตรการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลโดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษา อาชีวศึกษา และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้จัดตั้ง ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี (Dual Vocational Education Center) ขึ้นเป็นหน่วยงาน ภายนอก เพื่อให้คนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ได้ โดยมีความใฝ่รู้และมีทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้เพื่อ สร้างสัมมาอาชีพ (มติชนออนไลน์. ออนไลน์. 2560)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 8 บัญญัติไว้ว่าการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษาในระบบ 2) การศึกษานอกระบบ 3) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา

อาชีวศึกษาหรือสถาบัน กับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่อง การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งใน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันและเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือ สถาบันสามารถจัดการศึกษาตามวาระหนึ่งในหลายรูปแบบรวมกันก็ได้ ทั้งนี้ สถานศึกษา อาชีวศึกษา ต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา. 2551 : 4) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนาากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้อง กับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งหวังให้กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และมีองค์ความรู้ เทคโนโลยีนวัตกรรม สนับสนุน การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ และด้านการตอบ โจทย์บริบทที่ เปลี่ยนแปลงปรากฏใน ตัวชี้วัด 2 ร้อยละความพึงพอใจของนายจ้างผู้ประกอบการที่มีต่อผู้สำเร็จ การศึกษาระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่ทำงานให้ ตัวชี้วัด 6 จำนวนเครือข่ายการผลิตและ พัฒนากำลังคน กับองค์กร หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ และ ตัวชี้วัด 7 ร้อยละเฉลี่ยของผู้เรียน ในระบบทวิภาคีที่เพิ่มขึ้นต่อปี (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2560 : 51)

ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพ ชั้นสูง มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยผู้บริหารในปัจจุบันจะต้องได้รับ การพัฒนาทักษะ เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Skills) เพื่อให้สามารถมีการกำหนดทิศทางการพัฒนา หน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนเองได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทางมากขึ้น ทั้งนี้อันเป็นผลมาจาก ผู้บริหารเหล่านั้นจะได้รับการกระจายอำนาจการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ มากขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์ เป็นผู้พัฒนานโยบายมากกว่าเป็นผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติมากขึ้น และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีทักษะในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าที่เคย เป็นมานานอกจากการพัฒนาทักษะเชิงมโนทัศน์แล้ว ทักษะเชิงมนุษย์ (Human Skills) ก็มีความสำคัญ และจำเป็นด้วยเช่นกันเพราะการบริหารยุคที่จะมีการกระจายอำนาจ บุคลากรในองค์กรจะเป็นผู้มี คุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น จะทำให้ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับกลุ่ม ผลประโยชน์ทางการศึกษา (Interest groups) ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ในสังคมชุมชนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ (Leadership) สูงขึ้นมากกว่าที่อาศัยการสั่งการหรือใช้อำนาจบังคับ ดังที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางการบริหาร เกี่ยวกับหลักการแนวคิดและ ทฤษฎีต่าง ๆ ตามทัศนะเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific approach) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงเทคนิค (Technical skills) ก็ยังคงจำเป็นอยู่ด้วยเช่นกัน เพราะสิ่งเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็น

วิชาชีพทางการบริหารได้ในระดับหนึ่ง และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงของหน่วยงานหรือท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (วิโรจน์ สารัตตะ. 2556 : 334)

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน แม้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวระดับชาติเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 มีการประชุมทางวิชาการ บทความข้อเขียนเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานทักษะขั้นสูงซึ่งกำลังเป็นแนวโน้มสำคัญของโลก แต่การเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าวขาดความต่อเนื่องจริงจังของทุกฝ่าย การไม่มีเจ้าภาพองค์กรที่เป็นหลักในการประสานงานและดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจังถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน การอยู่นิ่งเฉย การทำแบบเดิม ๆ ตามที่เคยชิน การรอรับนโยบายจากเบื้องบนแต่ฝ่ายเดียว ขณะที่การเมืองการปกครองไม่มีเสถียรภาพ ล้วนสร้างความเสียหายต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ ส่งผลให้ประเทศชาติขาดศักยภาพในการแข่งขันและเสียผลประโยชน์เมื่อเปิดพรมแดนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558 การเริ่มต้นในวันนี้อาจช้าไปนิด แต่ยังไม่สายเกินไปที่จะลงมือทำ โดยผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับในฐานะผู้มีอำนาจขององค์กร จะต้องตัดสินใจดำเนินการให้แผนยุทธศาสตร์และภารกิจของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ มีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตบนพื้นฐานของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตามกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง (รสสุคนธ์ มกรมณี. ออนไลน์. 2555)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Model of 21st Century Outcomes and Support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมิน การพัฒนาครู หลักสูตร และการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities : PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง (วิจารณ์ พานิช. 2556 : 16-21)

จากข้อมูลศูนย์ประสานงานกลางการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา พบจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งการจัดการอาชีวศึกษาระบบปกติและระบบทวิภาคี คาดว่าจะมีผู้จบการศึกษา

ในปี 2562 จังหวัดระยอง ระดับ ปวช. จำนวน 3,237 คน และระดับ ปวส. จำนวน 3,860 คน จังหวัด จันทบุรี ระดับ ปวช. จำนวน 2,204 คน และระดับ ปวส. จำนวน 2,060 คน และจังหวัดตราด ระดับ ปวช. จำนวน 1,812 คน และระดับ ปวส. จำนวน 1,780 คน รวม 14,953 คน (ศูนย์ประสานงาน กลางการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา. ออนไลน์. 2562) จากของข้อมูลจำนวนผู้เรียน อาชีวศึกษาทั้งการจัดการอาชีวศึกษาระบบปกติและระบบทวิภาคี ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของภาคอุตสาหกรรม จากรายงานประมาณการความต้องการแรงงาน เพื่อประมาณแนวโน้มและ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของแต่ละอาชีพ และอุตสาหกรรม มีความต้องการแรงงานกลุ่ม First S-curve & New S-curve ภาพรวมปี 2560 - 2564 โดยจากการคาดจากความต้องการแรงงาน พบว่าปี 2562 มีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรม 24,510 คน โดย 5 อันดับแรก คือ 1) ปีโตรเคมี 2) ยานยนต์และชิ้นส่วน 3) ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์โทรคมนาคม 4) หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม 5) อุตสาหกรรมการผลิต ยังไม่นับรวมภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน. ออนไลน์. 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัด ระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งผลการศึกษา ครั้งนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จำเป็นในการทำงานในยุคที่การเปลี่ยนแปลงมีอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 และการจัด การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อันจะส่งผลให้การศึกษาระดับผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. เพื่อศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัด ระยอง จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัด ระยอง จันทบุรี และตราด ได้มีสารสนเทศเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะ พัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี มีทักษะที่ทันสมัยกว้างไกล และการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้บริหารที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และสมาชิกในองค์กรมีความเต็มใจที่จะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีคุณภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2562 จำนวน 942 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 49 คน และครู จำนวน 893 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ออนไลน์. 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 ; อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกะกุล. 2543 : 42) ได้กลุ่มจำนวน 274 คน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เพื่อความคลาดเคลื่อนไว้ร้อยละ 20 จึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 329 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดเป็นชั้นในการแบ่งหลังจากนั้นคัดเลือกผู้บริหารและครูแต่ละจังหวัดด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับฉลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มี 7 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ทักษะด้านภาวะผู้นำและรับผิดชอบเชื่อถือได้

2.1.2. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและร่วมมือกับชุมชน

- 2.1.3 ทักษะการใช้ ICT รู้เท่าทันเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง
- 2.1.4 ทักษะด้านการบริหารความขัดแย้งด้วยความยืดหยุ่นและการปรับตัว
- 2.1.5 ทักษะการเป็นผู้สร้างสรรค์ ผู้ผลิตนวัตกรรม
- 2.1.6 ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
- 2.1.7 ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดอย่างเป็นระบบ
- 2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มี 6 ด้าน ดังนี้
 - 2.2.1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานประกอบการ
 - 2.2.2. ด้านการวางแผนงานร่วมกัน
 - 2.2.3. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง
 - 2.2.4. ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง
 - 2.2.5. ด้านการนิเทศการศึกษา
 - 2.2.6. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การบริหารที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ ที่ทำให้ผู้ร่วมงานสามารถทำงานได้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ผู้บริหารจะต้องนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ไปสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ชและอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

1. ทักษะด้านภาวะผู้นำมีวิสัยทัศน์และรับผิดชอบเชื่อถือได้ หมายถึง เป็นผู้นำที่ใช้ทักษะการแก้ปัญหา เพื่อนำพาองค์กรเจริญก้าวหน้าบรรลุจุดมุ่งหมาย เป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถชี้แนะและนำพาองค์กรก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ยอมรับความสามารถของคณะทำงานหรือผู้ร่วมงานที่มีความแตกต่างกันและเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผู้อื่นยอมรับ ใฝ่ใจต่อชุมชนอย่างมีความรับผิดชอบ

2. ทักษะด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลและร่วมมือกับชุมชน หมายถึง หมายถึง การติดต่อสื่อสาร การพูด การเขียนที่มีประสิทธิภาพ การสร้างช่องทางการสื่อสาร ทางมัลติมีเดีย ในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย ทักษะการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. ทักษะด้านการใช้ ICT รู้เท่าทันเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้บริหารจะต้องใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีให้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีเว็บไซต์ออนไลน์เพื่อการจัดการศึกษา จัดให้มีเว็บไซต์ในการติดต่อสื่อสาร ปรับตัวให้ทันกับและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม

4. ทักษะด้านการบริหารความขัดแย้งด้วยความยืดหยุ่นและการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวบทบาทหน้าที่และดัดแปลงให้เหมาะสมตามบรรยากาศของการทำงาน และความยืดหยุ่นในบริบทส่วนตัวทั้งที่ทำงานและชุมชน อดทนต่อสภาวะที่คลุมเครือ การคลี่คลายความขัดแย้ง เพื่อรับมือกับช่วงเวลาแห่งการต่อต้านและความตึงเครียดที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

5. ทักษะด้านการเป็นผู้สร้างสรรค์ ผู้ผลิตนวัตกรรม หมายถึง การนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ในการพัฒนา การสื่อสารข้อคิดเห็นใหม่ ๆ ไปสู่ผู้อื่น เปิดรับและโต้ตอบแง่มุมที่ใหม่และหลากหลาย ออกจากกรอบแนวความคิดแบบเดิม ๆ ได้ ด้วยการหาวิธีการที่จะสร้างสรรค์ผลงานหรือชิ้นงานใหม่ขึ้นในองค์กร

6. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม หมายถึง การเข้าสังคมเพื่อให้ตนเองเป็นที่รู้จัก เป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป การอยู่ร่วมกันและยอมรับข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม สามารถมองเห็นคุณค่าในความต่างนั้น

7. ทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง กระบวนการคิดโดยใช้วิจักษณ์ญาณหรือการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ประเด็น การรวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ รอบด้าน คิดอย่างเป็นขั้นตอน การทำความเข้าใจและการสร้างทางเลือกที่ซับซ้อน การเข้าใจความสัมพันธ์ของระบบ การมองภาพรวมเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ มีส่วนประกอบย่อย ๆ มีขั้นตอน

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง การจัดการการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยสถานศึกษาจะสอนในภาคทฤษฎีและสถานประกอบการจะสอนภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานประกอบการ หมายถึง มีหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ร่วมโครงการ มีการแบ่งอำนาจและความรับผิดชอบในการจัดการ การสนับสนุนส่งเสริมของทั้งสองฝ่าย มีบุคลากรของสถานประกอบการมาช่วยสอนและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้มากที่สุด

2. ด้านการวางแผนงานร่วมกัน หมายถึง สถานศึกษาและสถานประกอบการกำหนดให้มีความร่วมมือที่มีแผนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ สถานศึกษาและสถานประกอบการจัดให้มีพื้นที่ฝึกปฏิบัติ และจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือมาตรฐาน

วิชาชีพ มีสัญญาการฝึกอาชีพที่มีการระบุข้อความเป็นข้อตกลงร่วมกันอันมีสาระสำคัญ ได้แก่ จุดประสงค์ของการฝึก ลักษณะงานที่ฝึก ระยะเวลาของการฝึก ชั่วโมงการปฏิบัติงานต่อวัน ค่าตอบแทนหรือค่าครองชีพและสวัสดิการ เป็นต้น

3. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง หมายถึง ความร่วมมือกับสถานประกอบการตั้งอยู่บนหลักการที่ผู้เรียนมีสถานภาพเป็นทั้งพนักงานฝึกหัดของสถานประกอบการ และเป็นนักศึกษาของสถานศึกษา โดยมีสัญญาการฝึกอาชีพที่มีการระบุข้อความอันเป็นสาระสำคัญ เพื่อผลิตบุคลากรด้านฝีมือที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมชุมชนและสถานประกอบการ

4. ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินจากการปฏิบัติงานจริงในชีวิตประจำวัน จากการลงมือทำงานในสถานประกอบการ โดยให้โอกาสประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง และมีการปรึกษาร่วมกับนักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสิน ระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์

5. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง ระบบดูแลช่วยเหลือแก่นักศึกษาโดยความร่วมมือจากสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยกำหนดให้มีผู้นิเทศให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก่นักศึกษา ทวิภาคีที่อยู่ในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี

6. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน หมายถึง ช่องทางที่สถานศึกษาสามารถสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ กับสถานประกอบการ และนักศึกษา ให้เกิดความเข้าใจตรงกันที่สอดคล้องกับเวลา และกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่หรือดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2562

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการ จัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2562

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดของ ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2550 : 8-9) วิจารย์ พานิช (2556 : 16-21) สุรศักดิ์ ปาเส (2556 : 10) วิโรจน์ สารรัตนะ (2556 : 30) ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557 : 24) สุทัศน์ ตั้งคะพันธ์ (2557 : 14) ฮอยล์ อิงลิทและสตีฟลี (Hoyle, English and Stefly. 2005 : 58) ยาง (Yang, P. 2011 : 40) โรบินสัน (Robinson, J. 2012 : 36) คามัท. (2012 : 14) ครอว์ฟอร์ด (Crawford, B. 2010 : 23) และ ศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากแนวคิด กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 3) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา. (2551 : 4) ณรงค์ ฤทธิเดช (2552 : 51-52) สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2552 : 24) สิริชัย นัยกองศิริ (2554 : 14) ประภาส เกตุไทย (2556 : 15-16, 36-38, 333-335) ธานินทร์ ศรีชมพู่ (2557 : 22, 45-47, 151) สกิลบิค (Skilbeck, 1994 : 4-5) จากนั้นนำมาวิเคราะห์และ ปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปร 1

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 มี 7 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะด้านภาวะผู้นำรับผิดชอบเชื่อถือได้
2. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและ ร่วมมือกับชุมชน
3. ทักษะการใช้ ICT รู้เท่าทันเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลง
4. ทักษะด้านการบริหารความขัดแย้ง ด้วยความยืดหยุ่นและการปรับตัว
5. ทักษะการเป็นผู้สร้างสรรค์ผู้ผลิตนวัตกรรม
6. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
7. ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการคิด อย่างเป็นระบบ

ตัวแปร 2

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษามี 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรให้ สอดคล้องกับสถานประกอบการ
2. ด้านการวางแผนงานร่วมกัน
3. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้วยการปฏิบัติจริง
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล ตามสภาพจริง
5. ด้านการนิเทศการศึกษา
6. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการ
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี
และตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี